

**НАЦИОНАЛНА МУЗИКАЛНА АКАДЕМИЯ
„ПРОФ. ПАНЧО ВЛАДИГЕРОВ“**

**Вокален факултет
катедра „Поп и джаз изкуство“**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на Д И С Е Р Т А Ц И О Н Е Н Т Р У Д
за
присъждане на образователната и научна степен

„ДОКТОР“

на тема

**ЯМАЙСКАТА МУЗИКА И НЕЙНОТО
ПОЗИЦИОНИРАНЕ В БЪЛГАРСКАТА
ИНТОНАЦИОННА СРЕДА ОТ НАЧАЛОТО НА XX
ВЕК ДО ДНЕС**

Ясен Ясенов Обретенов
докторант самостоятелна форма на обучение

Научно направление
8.3 „Музикално и танцово изкуство“
София, 2023 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	3
<i>Обща характеристика на дисертационния труд</i>	4
<i>Актуалност на темата</i>	4
<i>Цел и задачи на дисертацията</i>	5
<i>Методи на изследване</i>	5
<i>Практическо значение на изследването</i>	6
<i>Структура на дисертацията</i>	7
ГЛАВА ПЪРВА	9
I. Зараждане, влияние и развитие на реге стила. Реге музиката на международната сцена, световно значение и признание	9
ГЛАВА ВТОРА	13
II. Реге стил – характеристики. Ансамблов ритмично изпълнение на ямайския стил реге - инструменти, динамика, щрихи, ритмично взаимодействие за постигане на колективен реге грув	13
ГЛАВА ТРЕТА	25
III. Влияние и вписване в българската интонационна среда на карибската музика.	25
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	30
Справка за приносите на дисертационния труд	33
Публикации	35

УВОД

Ямайка е известна по света с разнообразието и ритмичната оригиналност на своите фолклорни и популярни музикални стилове. Ямайската популярна музика наричана с общия термин за съвременна музика - „реге“, е симптоматично явление за карибската култура. Реге музиката е известна по света с многото стилове на себеизразяване, които се отличават един от друг. Всеки от тях има своя собствена история, развитие и влияние. Някои са по-известни от други, но всички те са допринесли за оформяне музикалната култура на Ямайка с течение на времето. През годините станаха популярни по света с уникалния си специфичен звук, който от ъндърграунд феномен достигна до международна мейнстрийм (масова) музика. Малко държави са имали такава голямо влияние върху световната музикална сцена през последните близо седемдесет години.

Основно влияние върху развитието на съвременната ямайска музика оказва стила реге, което е и причината популярната музика на страната да се нарича с общия термин – „реге“. В неговите корените са вплетени десетилетия история, влияния и изключително богата музикална култура на страната. Ясно може да се различи от други стилове на популярната музика по неговия ритъм, определящ отличителния и лесно разпознаваем звук, вдъхновил поколения творци. Получава международна популярност през 70-те и началото на 80-те години на 20-ти век. Стилът, освен със своя завладяващ ритъм, е познат далеч отвъд границите на Ямайка и с темите срещу потисничеството, несправедливостта и неравенството, растафарианските философски послания, темите за любов, надежда, мир и социална справедливост.

Голямата част от стилового си развитие ямайската популярна музика дължи на културния обмен в отношенията със Съединените щати след Втората световна война. Стилите джаз, ритъм енд блус и соул, оказват огромно влияние върху ранната съвременна ямайска музика. По-конкретно

връзката между ямайските и афроамериканските музиканти е това, което формира еволюцията на музиката

В един по-късен етап се наблюдава и обратното движение, а именно влиянието на реге музиката върху американските стилове. Тази среща на обмен между стиловете се отразява на много основни концепции, променя стереотипи. Влиянието на ямайската музика може да се усети в стиловете на поп, рок, хип-хоп, джаз.

Реге музиката става известна по света заедно с нейната богата история, отличителен звук и послания, които оказват забележително международно влияние. Несъмнено може да се каже, че това се дължи отчасти и на факта, че тя попада на мястото за голямо признание - американската култура.

Обща характеристика на дисертационния труд

Обект на настоящия дисертационен труд е ямайската популярна музика и по-конкретно реге стила. Обхватът на темата включва:

- изследване на зараждането и развитието на музикалните посланията в търсене на свободата на реге стила, както и неговите музикални характеристики, променили статуквото на сцената на международната звучност;
- изследване на влиянието и вписването на карибската музика върху българската интонационна среда на популярната музика.

Актуалност на темата

Ямайската популярна музика навлиза сравнително скоро в българската естрадна и поп музика. Началото на симбиозата между тях е около 80-те години на миналия век, когато част от българските професионални музиканти се „заиграват“ с изразните средства на карибската и афроамериканска музика.

За съвременната българска популярна музика можем да кажем, че карибската музиката не само допринася за обогатяване и развитие на

нейните традиции, но и е органично вписана в съвременната интонационна среда с голяма маса почитатели от различни среди и общности.

За първи път в българската специализирана литература, настоящото изследване поставя ямайската популярна музика в изследователски контекст. Подобно изследване не е правено досега и ако е правено, то това са отделни занимания, които не засягат обстойно проблема като самостоятелно явление в националната поп култура. Ето защо това води до една празнина в музикален и културно-обществен план в резултат на което този труд е в позицията на *първи* в изследването на въпросните области. Именно това предимство дава както редица възможности да се анализира проблема автономно и самобитно, така и крие редица предизвикателства и трудности пред изследвателя за изчерпателността на темата.

Цел и задачи на дисертацията

Като музикант, аранжор и автор на съвременна ямайска популярна музика, в основната ми цел и задачи влизат:

- да изследвам зараждането и развитието на реге музиката с нейните многобройни стилове на изразяване; да проследя всички аспекти (социокултурни, политически и религиозни) оказали влияние върху нейното развитие;
- следващата задача е да изследвам музикалните характеристики на реге стила, които повлияха на международната популярна музика, и допринесоха за разпространение на ямайската музика по света.
- проследяване от навлизане до наши дни на карибските музика, влиянието и отражението ѝ върху личното творчество на българските композитори и изпълнители на популярна музика е другата цел и задача на настоящата дисертация.

Методи на изследване

За постигане целите на дисертационния труд се използват два метода:

Първият е аналитичният метод, чрез него в текста се разглеждат отделни образци на водещи творци в областта на реге музиката. Проучване на литература и опит на международно утвърдени инструменталисти и композитори с богат практичен опит и експертиза в областта на съвременната ямайска музика. Основание за това проучване ми дава отсъствието на специализирана литература обсъждаща общи проблеми в музикалното изкуство на реге.

Вторият метод, взаимосвързан с аналитичния е емпиричният метод - на базата на теоретичната подготовка се извеждат практическият опит и концертната дейност на дисертанта.

Предвид обхвата на темата, поставените цели и задачи, настоящото изследване е структурирано от: увод, три глави, заключение, библиография и четири приложения.

Практическо значение на изследването

За първи път в България се прави изследване на реге стила с теоретико-практическа насоченост и систематизиран необходим набор от знания и умения на ниво професионалист, което ще допринесе за по-дълбокото разбиране естетиката на музикалния език на ямайската музика.

Български изпълнители, решили да напуснат музикалната си зона на комфорт, особено когато са отдадени на определен стил по-дълго време, изследването значително би допринесло за засилване интереса към реге в търсене на звукови експерименти с типично за стила звучене. В съвременните музикални творби може да се вплитат няколко разнородни, дори на пръв поглед несъвместими стилове. Но, в конкретната песен или инструментална композиция, те да се съчетаят талантливо, понякога новаторски, в резултат на което се създава съвършено ново оригинално звучене.

Изследването ще даде възможност за допълнително обогатяване уменията на музикантите в България, което ще ги направи актуални и

конкурентоспособни в среда на социални медии и глобална комуникация. Това ще доведе до нови **сътрудничества**, нови творчески възможности и хоризонти, които на свой ред създават по-разнообразна палитра на изразяване. С течение на времето всичко това води до разширяване обхвата на публиката за тях.

Структура на дисертацията

Предвид обхвата на настоящото изследване и поставените задачи, структурата на труда се състои от: увод, три глави и заключение.

В *първа* глава на дисертацията е направен кратък исторически обзор. Той проследява развитието на ямайска музика от нейното зараждане до наши дни, довело до най-разпознаваемата за Ямайка съвременна музика - реге с нейното голямото разнообразие от стилове на себеизразяване.

Изследвани са аспекти задаващи контекста на зараждане на реге музиката, определящи посоките на нейното развитие и разрастване - социални отношения, растафарианси религиозни послания и философски нагласи, начина на живот, начина на мислене, политиката на ямайското общество.

Изследване, което изяснява какво е разпространението, значението и признанието на реге музиката в световен мащаб е направено във втората част на тази глава.

Втората глава на дисертационния труд е разделена на две части:

Първата част изследва реге стила, неговите специфични характеристики – темпо, размер, ритъм, хармония, динамика, вокален стил, теми за лирични текстове, текстура.

Втората част изследва и анализира ансамбловото ритмично изпълнение на ямайския стил. Тя е със силно практическа насоченост. Проследени са индивидуалните, активно използвани изпълнителски практики, ритъм, прийоми и щрихи на: електрическа китара, клавишни инструменти, барабани и бас.

Изследвани са изпълненията в непрекъснато протичащия процес на действия и ритмични взаимодействия между изпълнителите в организационния ансамблов ред за изразяване на колективния ритъм, наричан „реге грув“. Понятие изследвано и анализирано в тази част на текста.

Проучени са най-често използваните ръчни перкусионни инструменти в реге стила.

В *трета* глава е обсъдена нарастващата роля на медиите за развитието и разпространението на българската популярна музика не само в рамките на страната, но и в глобален мащаб.

Представени са едни от най-емблематичните български изпълнители и групи, всеки от които е допринесъл за разпространение и влияние на реге музиката в България, и може да послужи като пример за стилово разнообразие в духа и посланията на карибската музика. С оглед на всичко изложено в предходните глави, в тази част от дисертацията важен акцент се поставя върху практическите наблюдения и изводи на дисертанта.

Проследени са музикалните фестивали в България, като фактор за разпространение и влияние на ямайската музика в страната, даващи възможност да се чуят най-новите тенденции в развитието на съвременната ямайска музика представени от български музиканти и световно известни реге звезди.

В *заключението* е направен опит за обобщение на проблематиката и извеждане на приносните моменти в дисертацията.

Настоящият труд борави с едни от най-често употребяваните понятия и термини в практиката на изпълнителите. Те обикновено са взаймствани от

английски език и от професионалния жаргон на практикуващите музиканти¹.

ГЛАВА ПЪРВА

I. Зараждане, влияние и развитие на реге стила. Реге музиката на международната сцена, световно значение и признание.

Ямайка е колонизирана от Великобритания през 1655 г.. Търговията с роби от Африка за работа в захарните плантации на страната носи със себе си нови вярвания, религии, езици, култури и изцяло ново разнообразие от музика, което се отразява на народното творчество на Ямайка, резултатът е симбиоза между африканци и европейци, между африканския ритъм и ямайския фолклор. Английският духовник, светски философ и плантатор Уолтър Джекил (1849 - 1929), в книгата „Ямайски песни и предания“ отбелязва африканските и европейските музикални влияния върху ямайските мелодии за този период.

Музиката винаги е имала голяма роля в живота на хората от Ямайка. От самото си раждане реге музиката е създадена спонтанно от опита, емоциите и традициите сред бедните слоеве на населението. Духът ѝ може да бъде уловен от известната реч на ямайския звукозаписен продуцент Рупи Едуардс: *„Хората, за които се създаваше реге, никога не го разделиха на този или онзи стил. Това е музика, която идва от робството, през колониализма, така че е нещо повече от стил. Ако идвате от разходката с картофи, банановата разходка или от склона на хълма, хората пеят. За да се отърват от разочарованията си и да вдигнат настроението, хората пеят. Това беше и вашата форма на забавление през уикенда, независимо дали на църква, или на танци, или дори извън къщата ви. Желаш да пееш. Музиката е жизнена, тя е начин на живот. Цялото нещо не е просто да се прави музика, това е народ, култура, това е отношение“*², откъс от речта на Едуардс.

¹ В настоящото изследване на някои места ще бъдат дадени имената на течения, групи и изпълнители на оригиналния им език поради разпознаемостта им на световната сцена и все още недотам известни у нас.

² **Bradley**, Ioyd. Bass Culture, When Reggae Was King. Published: Penguin Books, 2001, p.6.

Ямайка става независима от британско управление през 60-те години на миналия век, когато реге стила еволюира от местната фолклорна музика – менто и калипсо, доразвива музикалните средства на стиловете ска и рокстеди, огромно влияние на които оказват американския джаз, ритъм енд блус, соул след Втората световна война.

По това време музиката започва да придобива политическо значение, отразява нагласите на хора преминали от колониално управление към независимост. Във вътрешните градове (гета) на Кингстън условията на живот са потресаващи. Ямайският поет и активист Линтън Джонсън описва живота в страната така: „... . . звуци от скърцащи гуми, чупеци се бутилки, виещи сирени, стрелба, хора, крещящи и викащи, детски плач.... Звуците на реге са звуците на общество в процес на трансформация, общество, което преминава през дълбока политическа и историческа промяна.“³.

Характеристика за ямайското общество дава професорът по етномузикология в Йейлския университет - Майкъл Вийл (Michael Veal): „Ямайка често се характеризира като изключително религиозно общество и едно място, където тази религиозност е силно отразена, е в популярната музика на страната - особено е силно влиянието на растафарианската вяра върху реге“⁴.

Растафари се заражда през 30-те години на 20-ти век. Основоположник на нейната идеологията е Маркърс Гарви. Посланията изложени от растафари, насърчават любовта и уважението към всичко живо. Също така подчертават първостепенното значение на човешкото достойнство и самоуважение. Преди всичко друго те говорят за свобода от духовно, психологическо, както и от физическо робство и потисничество.

Реге музиката става важно средство за предаване и разпространение на жизненоважните послания на растафарианството. За създателите на

³ King Stephen , Barry Bays III, Foster Renee. Reggae, Rastafari, and the Rhetoric of Social Control. Publisher: University Press of Mississippi (2002). Chapter Three p.45.

⁴ <https://www.scribd.com/document/450763431/michael-veal-dub-soundscapes-and-shattered-songs-in-jamaican-reggae-2007-9780819565716pdf-pdf> (посетено 10.08.2022).

движението, музикантът е пратеник и както го виждат - „войникът и музикантът са инструменти за промяна“⁵.

Националното вълнение по това време дава на музикантите и певците тласък да създадат нова звучност. Звучност, която довежда до най-разпознаваемата за Ямайка реге музика. Посланията на Растафаризма са разпространени от музиканти, като Боб Марли, Питър Тош, Джими Клиф, Денис Браун, Toots & the Maytals и други, чиито записи и международни турнета представиха на света реге музиката, ямайската култура и „жизнеността“ на Растафари.

През ноември 2018 г. музиката е добавена към списъка на международните културни съкровища, за които ЮНЕСКО смята, че си заслужава да бъдат опазвани и популяризирани. Музикалният стил, който води началото си от 60-те години на 20-ти век в Ямайка е добавен към списъка като „нематериална културна ценност“. Според ЮНЕСКО реге музиката е „социо-политическа, чувствена и духовна“. При обявяването на решението ЮНЕСКО изтъква, че реге музиката има значителна заслуга за международния разказ на теми като несправедливостта, съпротивата и любовта. „Основната социална функция на музиката – като комуникационно средство за социални коментари, пречистваща практика и способ за възхвала на Бог – не се е променила и музиката продължава да служи като глас за всички“⁶, допълват от организацията.

В търсене на нови форми и изразни средства за своето творчество, отчетливо проявяван интерес към ямайската музика имат творци в рок музиката. Песената „Ob-La-Di, Ob-La-Da“ на *Бийтълс* излязла 1968 г е с нюанси на реге ритъм. Една от най-хитовите песни на *Джордж Харисън* „Crackerbox Palace“ е с усещане за реге, но както той споделя в книгата си

⁵ Kitzinger, Sheila. Protest and Mysticism: The Rastafari Cult of Jamaica. – Journal for the Scientific Study of Religion, Vol. 8, № 2, 1969, p. 240-262; <https://www.jstor.org/stable/1384337?origin=crossref> (посетено 23.02.2022).

⁶ <https://ich.unesco.org/en/RL/reggae-music-of-jamaica-01398> (посетено 08.08.2022).

„George Harrison on George Harrison: Interviews and Encounters“ перифразирайки в превод на български, „Е, опитах няколко пъти да направя мелодия като усещане за реге – трябва да кажа, че беше по-трудно, отколкото очаквах“⁷. През 1974 г. популярната кавър версия на Ерик Клетън „I Shot the Sheriff“ (песен на Боб Марли) допринася за навлизането на реге в мейнстрийм (масовата) културата, отваря вратите към почитателите на музиката в целия свят. През 1972 г. Стиви Уондър продуцира „Your Kiss Is (Sweet)“, хит с реге ритъм, друга негова песен „Master Blaster (Jammin')“, издадена през 1980 г. е с реге ритъм адаптиран в американски реге стил. Ролинг Стоунс също са привлечени от ямайския стил - песните „Cherry Oh Baby“, „You Gotta Walk. Don't Look Back“ и други. Те често се обръщат към реге звучността, индивидуално и колективно. Влиянието на реге може да се чуе и в песни изпълнявани от Риана, например хита от 2011 г. „Man Down“. Стинг показва любовта си към ямайската музика още от работата си с група The Police през 70-те години на 20-ти век до наши дни, когато с албума „44/876“ в който си партнира с Шаги печели награда „Грами“ през 2019 г. за „Най-добър реге албум“.

В областта на джаза за първи път през март 1999 г., британският музикант и композитор Гари Кросби (Gary Crosby) създава първия официално структуриран биг бенд – „Jazz Jamaica All Stars“. Концепцията на бенда е за сливане на няколко стила: менто, ска, реге и джаз, както и съчетание на класически и съвременни джаз стандарти с ямайски народни песни.

През годините новоизгряващи реге изпълнители се утвърждават като новатори, разширяват границите на музиката, създават нови стилове познати и изпълнявани на съвременната международна сцена - дъб, денсхол,

⁷ Harrison, George. George Harrison on George Harrison: Interviews and Encounters, Edited by Ashley Kahn, Chicago Review Press, Incorporated (2020), p.254-310.

регетон, рутс реге, рага, реге джаз. Всеки с своите музикални характеристики (темпо, размер, хармония), използвани инструменти.

Ямайка е първата страна от така наречения „Трети свят“, която с пулса на цялата съвременна ямайска музика (определяна с общия термин - „реге“), включваща стиловете ска, рокстеди, реге, дъб, денсхол, регетон, рутс реге, реге джаз, влезе в мейнстрийма (масова) на международната поп култура.

От изследване на международната федерация на фонографската индустрия (IFPI) направено през 2022 г., за хилядите автори, изпълнители и почитатели на реге музиката тя създава усещане за релаксация и мир, като в същото време се свързва с обществено значими теми.

ГЛАВА ВТОРА

II. Реге стил – характеристики. Ансамблов ритмично изпълнение - инструменти, динамика, щрихи, ритмично взаимодействие за постигане на реге грав.

Директният произход на стила реге е ска и рокстеди. Влияние върху него оказват африканската музика, традиционната ямайска фолклорна музика (менто и калипсо) и американският джаз, ритъм енд блус, соул.

Темпото обикновено е около 80 - 110 ВМР. По-бавното темпо позволява на музикантите на ниво микротайминг да имат творчески подход в изпълнение на различни ритмични модели. Тактовият размер е 4/4, основена характеристика за реге песни и инструментални композиции.

Друга основна характеристика, е ритъма, чрез който музиката се идентифицира. Ритъмът е изграден от сложни, динамични и плавни изрази, непознати до тогава за западноевропейската и американската музика, създава така наречения „реге грав“ или характерната за реге звучност.

Грав (Groove) е популярен и широко използван термин в областта на съвременната популярна музиката. Няма единно разбиране за понятието грав в музикален контекст и при индивидуалното му използване.

Музикантите говорят за грув от гледна точка на личните, социалните, артистичните и дори духовните качества на музиката. Определят го като усещане, вибрация, неизразимо емоционално възприятие, за други то е нещо, което кара музиката да диша, това което ѝ придава душа или което въздейства на публиката да танцува в контекста на дадена песен.

Тези гледни точки предполагат ангажирано участие на музикантите за навлизане в определена представа или за определено усещане на музиката.

Основните характеристики на понятието грув е че дава импулс на музиката, привлича слушатели и кара публиката да потропва с крака, да кима с глава или да си тананика заедно с музиката, често без да го осъзнава. Намираме грув в: ямайските стилове (ска, рокстеди, реге дъб, денсхол, регетон, реге джаз), поп, соул, рок, джаз, суинг, ритъм енд блус, хип-хоп, и голяма част от латино и африканската музика.

Въпреки, че Groove има много общо с ритъма, не може да се определи като негов синоним. По-дълбокото разбиране идва от преживяването на ритъма. Естеството на тези преживявания не е универсално. Например, ако имаме два случая с еднакви ритмични фигури и темпо при голяма точност на изпълнението им може да се получи различен грув. От емпиричния опит на действащ музикант мога да определя Groove като *процес* за създаване на ритмично усещане чрез микротаймингови отклонения от началната ритмична нотация. Те са фини и често незабележими за неопитното ухо, това не са фиксирани точки, които могат да се научат. Тези малки ритмични отклонения са *умишлени, преднамерени и последователни*. Не трябва да се бъркат с неточност или липса на прецизност, изпълняват се за части от милисекундата. Изисква се *пълна координация и синхронизация* с грува на другите музиканти от групата за да не се допусне колебание в ритъма.

Опитните музиканти имат таланта на ниво микротайминг да притежават „усещане за време“, да изразят творчески идеи и емоции, като манипулират микроритмите в рамките на времевата точност.

Музикантите в група трябва отвъд рутината да четат и изпълняват това което е на нотния текст да имат уменията да могат да чуват, управляват, изразяват и други естетически качества във връзка с усещането си за грув.

Всеки член на групата е важен. Съвместна отговорност на всички е да поддържат синхронизирано, координирано, последователно време, да създадат стабилност и последователност на изпълнението, което бихме определили като „колективен грув“, който се постига когато има споделено усещане и преживяване за изпълнявания стил.

Един инструмент може да свири грув, но обикновено няколко инструмента свирят взаимосвързани ритми, които си взаимодействат (или се „свързват“), за да създадат сложен ритмичен грув. Инструментите, които създават грув обикновено са ритмични инструменти, като бас, барабани, клавишни и китара, но и всеки друг инструмент може да участва в неговото създаване.

Завършеното синхронизиране между музикантите придава на музикалното изпълнение единство чрез времевата точност и непрекъснатост. *Повторяемостта* на грува и негови *вариации* са обичайни характеристики, които определят усещането на композицията върху която се изграждат мелодията, акцентите и вокалните партии.

Тази повторяемост е основа за всичко което се изпълнява „отгоре“. При характерни моменти в песен или композиция, грува може да се променя за да се създаде различно ритмично усещане, а понякога и да отпадне за да изгради импулс напред. Промените настъпват за допълване или контраст с други части от музиката или за развитието и изграждането на песента. Могат да се забележат между куплет и припев, при текстурни промени (по-малко или повече инструменти), при интродукции и бриджове.

Музикалните стилове базирани на грув се идентифицират до голяма степен чрез специфични ритмични, хармонични и инструментални характеристики, които изграждат звука на техните грувове. Конкретни

музикални групи и изпълнители също се разпознават по нюансите в начина, по който свирят или се свързват с група. И, разбира се, всяка отделна песен или композиция е до голяма степен разпознаваема по своя уникален грав

Повечето реге ансамбли⁸ имат обичайните инструменти на рок и поп групи: стандартен комплект барабани, електрически бас, електрически китари и клавишни. Ръчни перкусионни инструменти почти винаги присъстват, те са желан елемент в търсене на общото звучене на музиката. Най-често използвани са традиционните афро-кубински барабани, латиноамерикански и африкански ръчни ударни инструменти като клейви, пастирски звънец, шейкър, дървен блок, гуиро, вятърни камбанки, куик.

Ролята на инструментите в ритмичното ансамблово изпълнение често се пренареждат. Обичайно е реге ритмичните линии да имат „празните пространства“, запълвани от различни ритмични модели на отделните изпълнители. Целта е да се постигне плавен преход между тях, звукът да е гладък, спокоен и лек. Това може да е предизвикателство за някои от тях. За един изпълнител е важно да знае къде *да не* свири, както и да знае къде и кога да свири при изразяване на общия ритъм наричан „колективен реге грав“. За музикантите това означава „слушай и запълвай празните пространства“. Всяка ритмична част е отделна, може да бъде много проста и да не звучи много. Но когато частите се обединят, допълнят и подсилят, музиката оживява.

Изпълняваната от ритъм китарист и клавирист синкопация на интервали, три, четири звучни акорди, осигурява хармоничната рамка, ритъма, както цвета и звука на музиката. В реге стила обикновено се използват много прости хармонични прогресии, както всяка друга съвременна популярна музика. Използват се мажорни, минорни както и

⁸ Използването на термина „ансамбъл“ идва от френската дума за заедно, което определя безкрайния набор от музикални изпълнения, включващи повече от един човек, вариращи от дуо до оркестър. Включва музикално и социално взаимодействие между група изпълнители. В текста е прието термините „ансамбъл“ и „група“ да са синоним един на друг, и се отнася за музиканти, които се събират с една цел - създаване на колективен реге грав на композицията.

субдоминантни, доминантни акорди, в опит с техният звук и тонален център да се премахне усещането за завършеност. Широко разпространен вариант за незавършеност в стила е „взаимодействието между тоника и доминанта“, музиката звучи така, сякаш продължава непрекъснато, създавайки хармония на неяснота. Често се използват основни проходящи септакорди както и второстепенни септакорди в различниращения с цел по добро гласоводене в мажорни и минорни тоналности. От друга страна, суспендираните и умалените акорди се прилагат рядко. Строго погледнато, няма такова нещо като реге акорди, тъй като повечето, ако не всички акорди могат да се използват за реге. Прогресията на акордите не е най-добрият начин за идентифициране на стила. Може да се използва буквално всякакъв вид прогресия на акорда, но за избор се изисква по-дълбоко вникване в характера на музиката. Необходими са интензивни контакти между музикантите и владене на езика за изразяване на идеите във връзка с правилното усещане за стила.

Синкопацията е основно използван похват за изграждане на ритъма. Ритъм китариста в размер 4/4 свири кратки, приглушени, драскави акорди с перкусивен звук на *второ* и *четвърто* време на такта, допълнени и обогатени от синкопираните акорди на клавириста, имащ ролята на допълнителен ритмичен инструмент. Ритъмът е наричан Skank, един от основните елементи на отличителния реге звук, придава на музиката подскачащо и радостно усещане, носи истинския реге грув. Тук не става въпрос за запълване на пространството с акорди, а за ритъма на цялата група. Звукът е стегнат и балансиран. За ритмичната структура се използва това за което се казва „по-малко е повече“ за разлика от други стилове (например рок), където звука на слабите времена допълнително се усилюва. Дори, ако често се говори, че всичко в реге трябва да бъде „отпуснато“, това може да се отнася за басовата линия, но не и за ритъм китарата и клавишните, защото е важно да свирят отчетливо „на ритъм“.

Друг отличителен ритъм на реге е The Buble. Клавирият свири синкопирани ритмични акорди имащи звук на орган, които се чуват отчетливо. Допринасят за плътността на ритмичната текстурата на изпълняваната музика, основен елемент за получаване на така характерния за стила звук. Ритмите имат приглушен, топъл, чист, мек тембър. В микса те са едни от най-слабите звуци по отношение на обем и височина, но имат важна функция за музиката. The Buble обединява действайки като неуловим посредник между ритмите на бас китара, барабани, пиано и ритъм китарата, които също са прибрани в организационния ритмичен ред. Така се създава триизмерно усещане на ритъма.

Подобно на другите инструменти в реге музика, звукът на ритъм китарата и клавишните създават спокойно усещане.

Осигуряват „свободно пространство“ за музикалните ритмични диапазони на барабаните и бас китарата.

Коренът на реге барабанните ритми може да бъде проследен до ритмите на африканската музика. В зависимост от усещането за грув, който музикантите искат да предадат на музиката, свирят от следните три категориите ритми, определящи реге музиката: една капка (*One Drop*), рокери (*Rockers*), степери (*Steppers*)

One Drop е най-разпознаваемия, първият наложил се и установен барабанен ритъм на реге музиката. Популяризиран е от ямайския барабанист Карлтън Барет (Carlton Barrett). В негово интервю на въпроса: „Често сте описвали свиренето на барабани като духовно преживяване. Можете ли да обясните какво имате предвид с това?“, Барет отговаря: „Е, това е духовно настроение, което се опитвам да пренеса от барабаните си до музиката. Тъй като барабаните идват от дните на робството и от Африка, това идва от много история. Реге барабанистът носи тази история повече от китариста или клавириста, а добрите реге барабанисти превръщат свиренето в духовно изживяване“⁹.

⁹ Santelli, Robert. (July 1983). The Reggae Drummers. Movol. 7, p. 19, 82. (посетено 18.09.2022).

Ритъмът на една капка има характеристиката в размер 4/4 да придава ритмичен акцент с бас барабана на *третото* време на такта, първо е „*изпуснато*“. One Drop се отнася до единствения силен акцент на третото време, който макар и достатъчно прост, прави една песен да звучи значително по-различно например от рок песен, където се акцентира обикновено на първо и трето време на такт.

Ритъмът Rockers включва елементи от стандартния рок бийт. По принцип той е много подобен на бийт с една капка, но вече със запълнено и в някои случаи акцентирано *първо* време в такта. Така звукът става по-оживен, не толкова спокоен, като е при ритъма One Drop. Трябва да се подчертае, че като пулсация, чувство и градивност, ритъмът се изгражда към така характерното трето време на такта.

Ритъмът Steppers е наричан още „четирима на пода“. Тук касата на ударните инструменти създава постоянен движещ импулс, като свири на всяка четвъртина в размер 4/4. Това създава по-оживен звук от ритъма на рокерс. И тук пулсацията, чувството и градивността за изграждане на ритъма е отново към така характерното за реге трето време на такта. Равномерният пулсиращ ритъм на степер може да се чуе в стиловете на електронната танцова музика - дъб (Dub), денсхол (Densehall), хип-хоп и други.

Барабанните ритми в реге с акцент на трето време на бийта носят ново ритмично пренареждане и нова звучност, различена от дотогава познатите.

И трите ритмични модела създават характерното за реге спокойно, стегнато, изравнено и солидно усещане за ритъм.

Можем да кажем, че основните барабанни ритми почти винаги са прости ритми, които действат като репери за другите инструменти в групата. Музиката оживява при взаимодействие с тяхните ритмичните линии.

Като се има предвид, че барабаните остават в съответствие с трите ритъма на стила, отбелязани по-горе, те се променят в „празните пространства“ оставяни от ритъм китарата, клавишните и баса, където имат много „място“ за творческо изразяване. В зависимост от ритъма и усещане за грува на изпълнителя, той запълва междувремето с вариации обогатяващи пулсацията на звука, което е важен елемент за общото ритмично звучене на ансамбъла. Акцентът основно е върху оптимистичното време на такта.

При смесване в студио или на живо, звукът на барабаните е след този на бас китарата.

За формиране на систематичен ритмичен поток, по-големите запълвания се съгласуват с басиста, така че да се „заклучат“ в общия ритъм.

Бас китарата е *водец* инструмент на реге група. Тя е единственият инструмент в реге, който има най-голяма свобода на изразяване. Бас линиите нямат строги правила за избора на изпълнение на „празните пространства“ оставяни от другите инструменти на ансамбъла, за избора на комбинация от ритми и хармонични подходи.

Влияние на африканската музика може да се забележи и в реге бас линиите, които са прости повтарящи се рифове (мелодични модели с подчертан ритмичен характер) с чести октавни скокове в два или четири такта. Звукът е подчертано дълбок, красив, плътен, изравнен и спокоен.

Ритмите на бас китарата са съединителната тъкан, връзката между хармония и ритъм в реге музиката, поддържат единството на времевия поток на музиката между инструментите в ансамбъла - китара, барабани, клавишни, перкусии и други, ако има такава.

Бас линиите често имат много „празно пространство“, което се запълва от другите инструменти на ансамбъла, като барабани, китара и

клавишни. Те са неизменна част от търсената дълбочина в изказа на инструмента.

Изграждането на бас линията може да бъде базирана върху един основен тон от съответния акорд, като се търси звучност на разрешимост или неразрешимост в тоналността.. Какво ще предпочете басистът се свежда до усещането за грува и вкуса на изпълнителя. Хармонично басистът може да избере мелодичната линия да започне от основната степен на акорда или от друга степен на акорда, като трета, пета, също или седма степен., Тази промяната на началните ноти на акорда води до грув с по-малко повтарящо се звучене, по-оригинален, по-цветен. Бас китаристите използват форми на арпеджио (arpeggio).

В повечето случаи за да получат реге грув опитните басисти стоят леко *зад*¹⁰ ритъма, което придава на музиката по-бавно и спокойно усещане. Ритмичното изместване е едва забележимо (части от милисекунда), което разбираемо не може да се предаде чрез нотация, но това води до изграждане на характерния грув, който отчита художественото и емоционално съдържание на музиката, която изпълняват. Добавянето на синкопиране с малки акценти върху мелодията, зачита пространството и запазва плавността на композицията, добавяйки цвят без да претрупва звука повече от необходимото.

В студио или на живо, когато става въпрос за смесване на музиката, басът е най-отпред в микса.

¹⁰ Има три общопризнати категории за усещане на време в ритъма: „в ритъма“, „зад ритъма“ и „пред ритъма“.

Терминът „в ритъм“ описва усещане за време, което е в синхрон с пулса на песента и е възможно най-близо до ритъма. Тук има неутрално чувство.

Изпълнение „зад ритъма“ или „отпуснато“ е усещане за време, което обозначава начин на изпълнение на тоновете малко по-късно в такта. Така песента може да изглежда по-бавна, по-спокойна отколкото е в действителност по отношение на темпото.

„Пред ритъма“ или „на върха на ритъма“, обратно, означава свирене малко преди ритъма, което създава забързано, енергично усещане. Това може да накара една песен да се почувства по-бърза, отколкото темпото би предполагало.

Добрият музикант може да подобри музикалното си майсторство, да създаде грув, като се вмести във времето и манипулира микроритмите, с други думи, изпълнителят трябва да има в рамките на времевата точност „усещане за време“.

Басът и барабаните са онази здрава основа, която може да „задвижи“ композицията във всеки конкретен момент. Те са преди всичко ритъма или както често се нарича „riddim“ на ямайския английски език - Patois, които са сърцето на реге музиката. Важно е басът и барабаните да звучат заедно като едно цяло. Те трябва да имат тясна връзка, която е смесица от свързаност и взаимно допълване. Ключът е да има плавност и гъвкавост между тях при изпълнение. Басът оставя пространства, които барабаниста да запълни и обратно запълва пространствата оставени от барабаниста.

Във всички форми на рок, блус и други е обичайно басът да следва барабания ритъм, но в реге е по-вероятно басът и барабаните да имат отделни ритмични модели, които поддържат ритмичния поток свързан, но има случаи и на съвпадение, както е при другите стилове.

Когато барабаните или баса поемат самостоятелно изпълнение на риф или запълват „празни пространства“, китарата и/или клавишните поддържат ритъма на ансамбъла.

Реге музиката става естетически ефективна, когато съставните части на ритъма се изпълняват прецизно, и произтичащото от това ритмично изпълнение в ансамбъла постига деликатен баланс в атмосфера на повишено внимание, усещане за време и грува между музикантите. За да се получи звук на действителен реге грув са необходимо: изпълнение различно от ритмичната нотация, емпиричен опит и активно взаимодействие между музикантите в ансамбъла.

В процеса на създаване на музика изпълнителите се представят чрез избора си на хармонични замествания, вмъкване на ритмични акценти, избиране на една инверсия на акорда пред друга, микротонални корекции на височината, създаване на нестандартни качества на тона, използване на различни видове вибрато, изместване на мелодии и ритми, силата на звука, усещане за време, взаимодействие с другите музиканти и т.н..

Участващите инструменти в ансамбъла варират и затова е полезно да се разглеждат от гледна точка на ритмичните им роли, а не само като конкретни инструменти изпълняващи тези роли. Например един от инструментите може да изпълнява множество роли. Да вземем за пример група в която няма китарист, тогава клавириста изпълнява неговата партия.

Перкусионистът в състава свири на няколко инструмента по различно време, избирайки ги в зависимост от усещането за търсения звук. Запълва липсващи честотни диапазони, създава динамика между отделните части, добавя текстури, вибрации, укрепва грува - прави го по-разнообразен и интересен. С други думи, той е „*подправката*“¹¹ за реге музиката, както го определя международно познатия ямайски перкусионист Томпсън в свое интервю.

Реге музиката обикновено има по-равномерна, последователна и по-мека динамика, в сравнение с рок музиката. Но, често музикантите на групите прилагат и динамични реге похвати Dubwise, Pull up, Mix, Skank, Dub, създаващи моменти на промяна и изненада. Тези прийоми ясно дефинират различни части от композицията, предизвикат мелодично и ритмично очакване, или създадат моменти на спокойствие, често в зависимост от случилото се преди това на изсвирената част от музиката. Динамичните прийоми и динамиката на композицията са тясно свързани. Допринасят музиката да се почувства по един по-естествен и органичен начин.

Взаимодействието между отделните инструменти от хармонични комбинации, тонове и тембри, изгражда плътна текстура на музиката, съставена от редица слоеве: рифове на бас линията, синкопирани акорди на нестандартни времена на такта, мелодични рифове на китара и клавишни,

¹¹ <https://nickydread.tripod.com/blog/C1846968606/E1254428986/> (посетено 05.07.2023).

ритмични акценти на перкусии и други. Звукът е прозрачен, чист, но същевременно сплотен, звучи меко, спокойно и гладко.

Вокалите в реге имат по-малко определяща характеристика за стила, отколкото ритъма и грува изпълняван от инструменталистите на ансамбъла, тъй като почти всеки вокал може да бъде изпят върху тях. Оригинаалното реге обичайно се пее на ямайски патиос (Patois), ямаски английски или лиарски диалекти. Вокалните мелодии съответстват на цялата хармонична линия на композицията. Певците използват техника на пеене тремоло (колебания на силата на звука), а не вибрато (трептене на височината).

Текстовете на реге песните са известни най-вече със своята традиция за насоченост към социални и политически теми, и също така с духовни послания за мир, любов и разбирателство между хората по целия свят.

Ритъмът и грува са най-важните елементи, именно те създават характерната звукова и стилово оформена картина на реге, дават импулс на музиката, привличат слушатели, почитатели и по света танцуват и си припяват заедно с нея.

ГЛАВА ТРЕТА

III. Влияние и вписване в българската интонационна среда на карибската музика.

Няма точни данни кога южната карибска музика навлиза в българската интонационна среда. За своеобразно начало на инвазията на карибските стилове, които толкова хомогенно успяват да се смесят с българската естрада и популярна музика е създадената през петдесетте години на 20-ти век от композитора Емил Георгиев песен „Чико от Пуерто Рико“, получила своята известност от голямата певица *Леа Иванова*. В композицията силно се долавя пулсацията на кубинско менто и лек щрих от автентично калипсо.

През годините доста естрадни изпълнители посягат по един или друг начин към изразните средства на карибската музиката. Песните на *Богдана*

Карадочева от 1982 г. „Безнадежен случай“ и „Случайна среща“ композирани от Стефан Димитров, имат характерната китарна реге сканк пулсация, бас носещ контрапунктите на мелодията и силно изявена слънчева карибска мелодичност.

През 1983 г. „Балкантон“ пуска дългосвирещия албум на *Орлин Горанов*, носещ името „Към една жена“, в чиито композиции „Да започнем отначало“, „Мъжката любов“, „Или“, „Просто песен“ „Срещи“ вече доста силно са застъпени реге и ска пулсациите, носят един напълно нов прочит на популярната българска музика до този момент.

Младата изпълнителка *Росица Борджиева* представя песента „Южни ноци“ (1986) в която ритмиката е с кубино-карибски инструментални партии и брас секция, толкова типична за реге, калипсо и самба стилистиката. Именитата изпълнителка *Йорданка Христова* има цели албуми, композирани в тези стилове и изпети на испански. Огромен е принос ѝ към това южната инакозвучаща музика да бъде вплетена в мелодичността на българската естрадна популярна музика.

Песента „Жалба за младост“ излиза през 1982 г., изпълнена от големия *Тодор Колев* по текст на Михаил Белчев, музика на Морис Аладжем и аранжимент на Вили Казасян, е виден представител на реге музиката в българската среда на популярна музика. Тя е интересна с иронията на текста и с интересния китарен риф, който е напълно по каноните на ямайската сканк пулсацията, с характерния за стила контрапункт на басовата линия и със силно изявените брас подплънки на определени пасажи от музикалната композиция.

Друг именит творец, *Митко Щерев* вмъква реге стилистика в някои от най-известните си хитове „Северина“ и „Наследство“, които също могат да бъдат определени като едни от образците на регето в България. И двете песни са с изразено слабо китарно време и с барабани, комуникиращи

директно с one drop бийтовете на ямайските хитове, излезли от известния реге лейбъл „Tuff Gong“.

През 1994 г. *Георги Минчев* изпълнява хитовете „Българско реге“, „Кръчмата на Спас“, „Годж бенбен“, които са със ясна реге ритмиката.

По-младите поколения изпълнители също не изневеряват на желанието да се експериментира с реге, ска и изобщо с южната музика като цяло. В началото на 90-те години на 20-ти век група „*Акага*“ представя песента си „Ден без теб“, която е със завършена реге звучност, спазваща абсолютно всички канони на стилистиката: ритмична линия на китарата, бас с мелодия имаща типично ямайско чувство, барабани с разпознаваем реге бийт, множество перкусии с техните специфични ритмични темброви звуци, брас секция, слънчево и лежерно настроение. Песента на „*Ку-Ку бенд*“ „Реквием за една мръсница“, написана за албума *Vox Populi* (2002) е изградена изцяло върху реге. Интересното и по-различното в тази композиция е използването на акордеон, което е по-типично за кубинското менто. Но в нея има фрагментарни бас пасажи, характерни слаби времена и барабани, които са изсвирени напълно в стила на реге музиката. Перкусиите допълват южното меланхолично и нарочно „бавно“ настроение на песента.

Група „*Уикед*“ през 1999 г. успява само с първите си три песни „Спомени“, „Мариана“ и „А ние с Боби двамата прием кафе“ да преобърне напълно представата на мнозина за българската популярна музика. Определено могат да бъдат учебник по реге, ска и рутс музиката. Текстовете на фронтмена Ерол Ибрахимов макар и забавни на повърхността си, са задълбочени и пълни с подтекст и горчива ирония, което е типично за лириците на голяма част от световните реге изпълнители. Музикантите издават няколко албума, които продължават ска и реге принадлежността, като обаче в стила на изказа им постепенно започва да се забелязва все по-видно и отчетливо смесване на стилове, песните „Сканархия“, „Затова, защото“, „Питам се, питам“ и още много други, с това разбира се, те не

изневеряват на карибската стилистика. Остават една от групите допринесли за това реге и ска музиката да имат значимо място в българската интонационна среда.

Първата българска рутс реге група „*Root Souljah*“ издава първия си реге албъм „*Root Souljah EP*“ 2007 г..Музикантите от групата са споделяли сцената с Brooklyn Funk Essentials (US), Demolition Man (UK), както и с лидера на британските реге класици Natural Ites – Percy Dread. От 2011 г. са познати на публиката в страната и извън нея с името „*Roots Rocket*“. Правят съвместни концерти с Ras Zacharri (Ямайка), френските реге легенди Dub Incorporation. „*Roots Rocket*“ са и първият български реге лейбъл, продуцирал първата колаборация между български и ямайски изпълнители песента „*Giddeon*“. В контекста на обединяващите позитивни вибрации на реге културата, артистите от *Roots Rocket* открито заявяват, че не се „*влиаят от расови, географски, религиозни и други изкуствено насаждани различия, а избират посланието на любовта за единство и разбирателство между всички жители на планетата*“¹².

„*Замунда банана бенд*“ е музикално-сатиричен дует, който съществува от 1993 г. до 1998 г. Музиката е базирана на инструментали от известни реге песни от края на 80-те и началото на 90-те години на 20-ти век. Текстовете са изцяло авторски и третират по хумористичен начин актуални икономически, политически и битови проблеми от началото на прехода в България към демокрация.

Група „*Мерудия*“ е секстет създаден през 2007 г..В албумите си „*Минимум стрес*“ EP (2013), „*Мерудия*“ (2016), музикантите умело съчетават африкански и реге ритми през един от най-традиционните български инструменти – кавала.. Ритъмът е танцувален, текстовете са леки, свежи, но и с отправени музикални послания по важни теми за обществото (например песента „*Сто двайс' три Иракли*“). Групата споделя: „*Важното е*

¹² <https://mysound.actualno.com/old/article-11830.html> (посетено 15.12.2021).

хората да нямат против да опитват от различните култури; да ги изживяват с любопитството на малките деца; да се стремят да видят цялата палитра от цветове, не само черното или бялото... ¹³.

„*Balkan Scientists Sound System*“ е електро-акустична формация, създадена през 2010 г.. Нейни членове са популярни музиканти от народната музика на кавал и китара, Dj Deep Space и фолклорен вокален ансамбъл „Ева квартет“. Музикантите създават нови музикални пространства, като смесват свободно стилове от съвременна електронна музика със силно ямайско Dub влияние и традиционна българска народна музика. Членовете на състава импровизират в стил етно джаз и дъб джаз.

Групата „*Kottarashky & The Rain Dogs*“ е основана през 2012 г. от Никола Груев – композитор и музикант, новатор, смесващ български автентични традиционни ритми с джаз, реге, хип-хоп, електронна музика и др. Определян е като част от „балканската бийт вълна“. Първият албум „Опа Хей“ издава през 2009 г., а през 2012 г., втория с името „Демони“.

Новото поколение поп изпълнители също не изневерява на желанието да се експериментира с ямайската музика. За песента „Условие N 1“ (2013) с характерния за реге грув, *Мария Илиева* споделя: „най-голямото предизвикателство за мен бе да нареждам ритми, правя го за първи път и много ми хареса“¹⁴. Песента „Солени дни“ е съвместно предложение за хит с реге звучене на лято 2012 на *Поли Генова* и момичетата от вокална формация *Latida* (част от група „Бон-Бон“). В албума „По-добрата коледа“ (2022) певицата включва песента „Winter Wonderland“, която също е с ямайски звук. *Графа* в дует с *Белослава* изпълняват песента „Да“ (2019), която е модерен фюжън от реге и дъб.

Младата поп певица *Дара* през 2021 г. споделя: „*Cold As Ice*“ е едно от най-любимите ми парчета, които съм издавала до момента, защото разкрива нова

¹³ <https://offnews.bg/kultura/merudia-predstavia-novia-si-singal-v-maze-205953.html>. (посетено 08.09.2021).

¹⁴ <https://woman.bg/images/4420/183314.html>. (посетено 18.01.2022).

*страна от мен. В него се крият страшна енергия и дивотия! Представява микс от реге и дръм енд бейс, който намирам за изключително интересен и различен*¹⁵.

Представените по-горе в текста артисти са част от най-популярните групи и изпълнители, които със своето творчество, албуми и изпълнения значително допринесоха да се утвърди ново музикално пространство в българската интонационна среда на популярната музика. Повлияни от ямайските стилове, ритми и мелодии, българските музиканти създадоха изцяло нов музикален продукт с широк диапазон на изразяване, радващ се на успех сред всички възрастови групи както в страната така и извън нея.

ЗАКЮЧЕНИЕ

Личният ми интерес към реге музиката, дългогодишната ми практика като музикант и автор на съвременна ямайска музика, многобройните контакти с утвърдени изпълнители от международна величина, както и липсата в българската специализирана литература на цялостно изследване на реге музиката и отражението на карибската музика върху българската интонационната среда на популярна музика, ме мотивираха да се обърна към разработването на настоящия труд.

Поставената цел да се изследва реге музика, както влиянието и вписването ѝ в българската интонационна среда, предопредели и задачите при разработването на темата.

Проучванията насочени към социални, политически, културни и религиозни послания на движението Растафари в средата на ямайското общество от времето на колониализма до неговото освобождаване, дават ясна представа за зародиша на посланията в песните на ямайските музиканти, отличени с признание от световната общност. Създадената и позната на международната сцена на популярна музика, съвременна ямайска музика, реге“ (ска, рокстеди, реге, дъб, денсхол, регетон, рутс реге,

¹⁵ <https://licatanagrada.com/dara-e-cold-as-ice/> (посетено 08.06.2022).

реге джаз), продължава да се развива, създават се нови стилове, например дъбстеп, Reggae Lovers Rock и други. Това многообразие от стилове на реге музиката се радва на все повече автори, изпълнители и слушатели в световен мащаб, за което показва проучването на IFPI, Engaging with Music от 2022 г.

Изследването на музикалните характеристики на стила реге има практическа насоченост, като е използван опита на международно утвърдени реге музиканти, както и личния емпиричен опит. Фокусът на изследването е върху ритъма и свързания с него реге грув (естетика на премереното време), създаващи музиката, която преди близо 70 години промени статуквото на международния звук на популярната музика. Особено място в труда е отделено на примерите и анализите за ролята на ритмичното взаимодействие между инструменталистите в ансамбъла за постигане на колективен реге грув, изразяващ музиката.

Анализът е последователен, базиран върху основни, определящи за ритъма на музиката, базисни ритми в организационния ред на разположението на всеки от обичайно използваните инструменти в ансамбловото изпълнение на музиката. Настоящото изследване би допринесло в областта на изясняване и прилагане на различните видове ритмични модели на инструментите в реге група. Съдържащите се в него елементи имат потенциала да обогатят и разширят практическите умения от изразни средства на всеки български музикант.

Бих искал да не пропуснем уговорката, че настоящата разработка няма претенция за изчерпателност на темата по причина сложността на явленията и динамиката в стилового развитие на съвременната ямайската музика от появяването ѝ през 60-те години на миналия век до наши дни.

Повдигането на отделни ключови въпроси несъмнено задава перспектива и за бъдещи изследвания в тази насока, защото темата е актуална, обширна, и интересна.

Проследяване на българския опит в приложението на карибските ритми в българската интонационна среда е направено на основа горе посочените изследвания и натрупания в годините опит на действащ музикант, със стремежа до колкото е възможно да се обхванат емблематични артисти, групи и изпълнители допринесли за вписване на съвременния ямайски звук в популярната музика на страната. От направеното проучване става ясно, че настоящите българските артисти със своите изяви на българската, международната сцена и стрийминг платформите са част от глобализацията в съвременната музикална култура.

Справка за приносите на дисертационния труд

1. За първи път в българската специализирана литература историята и развитието на ямайската музика са поставени на изследователска основа. В обхвата на полетата на проучване влизат:

- социално-културните, политическите и религиозни обстоятелства довели до формирането на ямайското общество, които са и в основата на специфичното културно и музикално развитие на страната;

- развитието на ямайската музика от африканската и традиционната фолклорна музика през влиянието на американската музика до наши дни.

- съвременни стилове на реге музикална култура.

- проучването на разпространението на реге музиката аргументира какво е нейното значение и признание в световен мащаб.

2. Дисертационният труд е първия в България с направена стилова систематизация на реге.

3. Анализирани са понятията грув и бийт и е проследено тяхното значение за общия звук на ямайската популярна музика.

4. Специален обект на проучване е ритмичното взаимодействие между инструменталистите в ансамбъл във връзка изразяване на колективен реге грув, характеризиращ стила. Дисертационният труд си поставя методически и научно - приложни задачи по отношение ролята на всеки изпълнител от състава за неговото постигане, и може да бъде ползван както в практиката, така и за изучаване на ямайската музика.

5. Направен е задълбочен анализ на отделните роли на инструменталистите, изведени на основните принципи, строгата специфика и уникалността при изразяване на стила.

6. Изследвани и анализирани са основните техники на звуко извличане, както и ритмичното място в общия реге грув на електрическа китара и клавишни инструменти.

7. Изследвани и анализирани са ритмичните модели на барабани и перкуси, както и водещата роля на бас китара.

8. За първи път в България систематично е проследено навлизането, разпространението и влиянието на карибската музика, както и мястото ѝ в съвременната интонационна среда на българската популярна музика.

9. Споделен е личен опит на дисертанта в теоретичен и практически план, идващ от многобройни концерти и записи в страната и извън нея.

Публикации

Направени са **три** публикации.

1. Обретенов, Ясен Я. **„Към проблема за зараждането и развитието на стила реге“** Докторантски четения. София, НМА, 2022 г., ISSN 2367 – 4873.

2. Обретенов, Ясен Я. **„Към проблема за зараждане и развитие на музикалните посланията за промяна на статуквото на реге стила“**. Докторантски четения. София, НМА, 2023 г., ISSN 2367 – 4873.

3. Обретенов, Ясен Я. **„Ансамблов ритмично изпълнение на ямайския стил реге“**, София, 2023. Съвременно българско научно издание с научно рецензиране, електронно списание ISSN: 2 534-9279.

<http://www.musicology-bg.com/>.

Изнесени са **два доклада** по темата:

1. Обретенов, Ясен Я. **„Към проблема за зараждането и развитието на стила реге“** Докторантски четения. София, НМА, 2022 г ..

2. Обретенов, Ясен Я. **„ Към проблема за зараждане и развитие на музикалните посланията за промяна на статуквото на реге стила. Световно признание“**. Докторантски четения. София, НМА, 2023 г..